

KUINKA Kaunotar ja HIRVIÖ OPPIVAT SUOMEN KIELEN

**Kun suomalaisen elokuva-
teatterilevitykseen ilmestyy
uusi ulkomainen koko illan
piirretty elokuva, puhuvat
sen hahmot lapsiystävälli-
sesti kuitenkin suomea.
Suomenkielisen jälkiäänityk-
sen taso on tasaisesti nous-
sut viime vuosina, huippuna
uusin, joulun alla ensi-iltan-
sa saanut Disney-piirretty
Kaunotar ja hirviö.
Kuinka suomalainen jälkiää-
nitys syntyy ja onko
Suomeen nyt kehittymässä
jälkiäänittäjien ammattikun-
ta? Jukka Murtosaari kävi
kysymässä tätä Kaunottaren
ja hirviön jälkiäänityksen
ohjaajalta Matti Raninilta.**

JUKKA MURTOSAARI: - **MATTI RANIN**, monesko ohjaamasi Disney-jälkiäänitys Kaunotar ja hirviö on?

MATTI RANIN: - Kahdeksan pitkä leffa. Osahan niistä on semmoisia, jotka ovat pyörineet teattereissa alkuperäisinä ja dubattu sen jälkeen suomeksi. Sitten on olemassa muutama sellainen, jotka on dubattu suomeksi aikaisemmin, mutta minä olen dubannut ne uudelleen myöhemmin (esim. *Lumikki ja seitsemän kääpiötä*).

JM: - Mikä on mahdollinen seuraava jälkiäänitysprojekti?

MR: - En tiedä vielä, ei ole ollut mitään kontakteja. Minullahan ei ole mitään diiliä Disneyn kanssa, filmit tulevat yksin kappalein.

JM: - Jos lähdetään ihan alusta, niin kuinka tämä Kaunottaren ja hirviön jälkiäänityssysteemi lähti käyntiin? Ilmeisesti Disneyltä otettiin sinuun yhteyttä?

MR: - Kesällä 1991 **Blake Todd** Disneyltä Amerikasta lähetti minulle faxin, että nyt lähdetään tekemään (suomeksi) tällaista filmiä, katseleppas tämän tyyppisiä näyttelijöitä.

Samalla tuli käsikirjoitus, koska siellähän ei ollut filmiä vielä valmis. Marraskuussa filmin valmistuttua tuli kasetti ja aloin hakea näyttelijöitä, kun näin filmin tarkat tyypit. Sitten aloitimme näyttelijätestit.

Tässä Kaunottaressa ja hirviössä oli kyllä se vapaus, ettei ollut määrätty, mitä pitää testata, vaan ohjaaja sai itse päättää, mitkä ovat ne karakteriset osat kussakin roolissa.

Ja sitten niitä testattiin vielä tuonne touko-, kesä- ja jopa heinäkuullekin 1992 (filmin ensi-ilta oli Suomessa 18.12.92), se oli pitkä souvi! Samaa aikaanhan osia jo dubattiinkin.

JM: - Kuinka näyttelijät valittiin?

MR: - Amerikastahan tuli hyvissä ajoin ohjeet, minkä tyyppisiä näyttelijöitä tarvitaan. Heistä oli hyvin lyhyet karakterisoinnit neljällä, viidellä rivillä. Baritoneja, tenoreita, sopraanoja, mitä he sitten olivatkin ja mikä oli sen henkilön lauluosuuden merkitys siinä ja siinä roolissa.

Sen jälkeen tuli filmin näytekasetti ja tiimi - johon kuuluu yleensä ohjaaja, apulaisohjaaja, kapellimestari ja mahdollisesti joku muu - joka tunsi suomalaista näyttelijäkuntaa kävi läpi ja mietti näyttelijämateriaalia.

Teimme pitkän listan eri vaihtoehdoista ja otimme selville, sopiko kalkuloitu nauhoitusai- ka näyttelijöille, olivatko he potentiaalisia vaihtoehdoita.

Kaikki näyttelijät kävivät ensin täällä minun luonani katsomassa sen filmin alusta loppuun ja me keskustelimme roolit läpi, että he tiesivät, mistä on kysymys ja kiinnostaako heitä tehdä se.

Sitten menimme studioon, jossa video oli vedetty U-maticille ja saimme filmin dubbaus- huoneon isoille kankaalle. Sieltä me katsoimme Amerikkaan lähetettävien tekstien pätkät. Meillähän ei ollut välttämätöntä saada ääntä ja kuvaa synkkaan, vaan me etsimme sitä oikeaa karakteria, joka istuu siihen rooliin, siihen ää-

© Walt Disney Productions

nikuvaan, jonka he Disneyllä ovat luoneet.

Hehän toivoivat, että se olisi yksi yhteen, mutta ainahan siinä joutuu joustamaan. Jokainen näyttelijä on tietysti hieman erilainen.

Lähetimme sitten näytöt - usein 4-6 repliikkiä plus laulu tai parista laulusta joku pala - Amerikkaan ja muutamien päivien kuluttua tuli tieto, onko näytteet hyväksytyt.

JM: - Eli Disneyllä on tarkka kontrolli...

MR: - Ehdoton! He määrittävät pääroolit ja antavat käskyt. Esim. Kaunottaressa ja hirviössä on yhdeksän roolia, jotka he halusivat tsekata. Loput jäivät ohjaajan valittaviksi.

KIELIONGELMIA JA VALVONTAA

JM: - Mikä on näyttelijöiden harjoitusmäärä yleensä tällaiseen? Suomessaahan ei kai ole totuttu tähän "huuli-äänisyntä"-näyttelemiseen?

MR: - Aika paljon on jo totuttu. Tässä oli hyvin monta veteraania mukana, he tiesivät tarkkaan, mistä on kysymys. Ja näyttelijät ovat nykyään niin teknisiä, että he pystyvät kyllä nopeasti omaksumaan tämän työtavan ilman vaikeuksia.

JM: - Työ siis menee näyttelijän normaaliruutiinilla, sillä erolla, että sitä ei tehdä kameran edessä vaan tavallaan sen takana?

MR: - Kyllä. Mikä asettaa meidät ulkolaiset dubbaajat aivan eri kastiin kuin alkuperäisen englanninkielisen äänen tekevät näyttelijät on

se, että he saavat ensin näytellä roolit ja vasta sen jälkeen heidän suunliikkeensä piirretään. Mutta me joudumme näyttelemään niiden suunliikkeiden mukaan! Se on aivan toinen taitteenlaji. He näyttelevät ja tekevät kuunnelmaa!

Oman vaikeutensa tässä tekee se, että pitää yrittää pystyä teknisesti seuraamaan niitä huuliliikkeitä. Suomen kielen väntäminen englantiin, niihin lyhyisiin käsitteisiin ja lauserakenteisiin ei ole aivan probleematon.

Esim. joudumme tekemään sellaisen karakterin mukaisen muutoksen vokaaliin, että kun kohtauksessa siinä alussa kirjakauppias antaa sen kirjan Bellelle, hänen pitäisi sanoa: "Se on sinun". Mutta kun sen suu menee näin (tekee huulillaan on) niin hahmo sanookin: "Se on sinun". Siinä joutui ihan teknisesti tekemään muutoksen, että päästiin vähän lähemmäksi alkuperäisiä huulia.

JM: - Entäpä suomennos sitten?

MR: - Se oli iso asia. Minun poikanin **Matti Olavi Ranin** on suomentanut tämän perustekstin videolta...mieletön homma!

Minä olen suomentanut laulut, jotka ovat luku sinänsä. Siinä piti huomioida ensinnäkin, että ne tarinat pysyivät suunnilleen samoina kuin ne niissä lauluissa olivat. Ja että sanotus noudatti määrättyä toimintaklaiffeja, jotka siellä olivat. Sitten piti huomioida, että vokaalit ja konsonantit olivat suunnilleen kohdallaan ja että se oli musiikillisesti oikein, oli nousutahdit,

jne.

JM: - Eli se oli täyttä musikaalia...

MR: - Kyllä, ja siinä oli omat todella hankalat komervenkkinsä...se oli sellaista ristisana- tehtävien ratkaisua!

JM: - Tehtiinkö äänitys kohtaus kohtaukselta?

MR: - Ei, se tehtiin rooli rooliin, näyttelijä kerrallaan. Jossakin filmissä on ollut pari ja kolme kerrallaan, esim. Oliverissa tehtiin näin. Siinä oli monta koiraa ja huulisynkka on helpompaa, kun eläimet aukaisevat suunsa. Silloin se on näin (näyttää kädellään "ankkakupuhetta").

JM: - Siis periaatteessa yksi, kaksi, yksi, kaksi...

MR: - Konsonantti, vokaali, konsonantti, vokaali. Mutta auta armias, kun ihmiset piirretään lähikuviin! A:t, e:t, i:t, o:t, u:t, kaikki ovat erilaisia. Huulien asento on silloin erittäin tärkeä. Suun asennon voi silloin piirtää kuvina.

JM: - Animaattoreilahan on mallikaaviot suun liikkeistä...

MR: - Kyllä. Ja huulien liikkeitä käydään sitten läpi ja yritetään saada ne stemmaamaan.

Minullahan oli ilo näytellä Kaunottaressa ja hirviössä pojanpoikani kanssa. Tämä on Suomessa varmasti ensimmäinen taideteos näyttämöllä tai filmissä, missä on kolme sukupolvea samaan aikaan esiintymässä (filmissä Matti Ranin itse esittää Bellen isän Mauricin roolin, hänen poikansa Matti Olavi Ranin esittää hirviötä ja hänen poikansa **Mika Ranin** esittää Kippoa).

JM: - Ja kun nauhoitus oli valmis, Disneyltä tuli joku tänne?

MR: - Juu, he tulivat valvomaan loppumiksausta. Heillä oli jatkuva kontrolli. Tanskasta, jossa on pohjoismaiden Disney Characters Voice-päämaja, oli tarkka valvonta.

Meillä oli budjetinseuranta, määrätty kokonaissumma, paljonko oli käytetty lauluihin, näyttelemiseen, tekniikkaan ja joka viikko lähti raportti, miten on pysytty budjetissa. Samoin **Kirsten Saabye** (Tanskan DCV:n vetäjä) oli täällä monissa vaikeimpien laulujen äänityksissä, esim. tämän päälaulun "Beauty and the Beast" nauhoitusta valvomassa.

Blake Toddin kanssa, joka tsekasi kaikki nämä äänitykset henkilökohtaisesti läpi, me vedimme miksauspöydässä rinnakkain amerikkalaista ääntä ja suomalaista dubbausta, amerikkalaista ja suomalaista, ristiin rastiin koko ajan.

JM: - Kuinka kauan äänitysoisuus vei aikaa, kun oli ensin käyty läpi kaikki roolit, valittu näyttelijät, jne.?

MR: - Näyttelijöitä valittiin simultaanisti matkan myötä. Oli pakko päästä nopeasti työn alkuun, sillä muutama valinta meni feeluksi, vaikka luultiin, että pääsemme aloittamaan koko poppooilla.

Aloitimme 1992 toukokuun alussa, juhannukseen lopetettiin ja jatkettiin uudestaan heinäkuun lopusta elokuun vaihteeseen, jolloin tulos jaksattiin. Äänitystä kesti siis kolmen kuukauden. Yhteensä filmiä dubattiin studioissa näyttelijöiden kanssa n. 200 tuntia ja lauluja tehtiin n. 40 tuntia.

JM: - Kokonaisuuksessaan tämä on sitten ollut reilun vuoden mittainen projekti.

MR: - On, vuosi ja kolme kuukautta.

ERINOMAISIA, MUTTA VAIKEITA KOHTAUKSIA

JM: - Oliko Kaunotar ja hirviö näihin aikaisempiin filmeihin verrattuna vaikeampi, laulujen lisäksi?

MR: - Siinä oli paljon vaikeita lähikuviat Kun tehdään ns. halpoja dubbausfilmejä, joita japanilaiset ja jotkut muut piirtävät, siellä on kauempana ihminen, jolla näkee suun vähän liikuvan, tai lähikuvasa puoliprofiili. Niitä tehdään sitten puoli tuntia puolessa tunnissa, senkun heitit!

Tottakai sekin vaatii eläytymistä, mutta tämä

